Skolinspektionen

Beslut

Malå kommun
utbildningskontoret@mala.se

2022-05-20

Dnr 2020:8334

Beslut

efter kvalitetsgranskning om skolors hantering av värdegrundsfrågor i undervisningen, med fokus på kontroversiella frågor

Nilaskolan 7–9 i Malå kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19-20 § § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Nilaskolan avseende verksamhetens kvalitet inom hantering av värdegrundsfrågor i undervisningen med fokus på kontroversiella frågor. Granskningen är inriktad på ämnena samhällskunskap och biologi i årskurs 8 och 9 men behandlar också skolans övergripande värdegrundsarbete.

Kvalitetsgranskningens syfte är att bedöma hur skolans arbete med kontroversiella frågor främjar att eleverna utvecklar demokratisk kompetens, de värden och förmågor eleverna behöver för att verka som aktiva ansvarstagande medborgare.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området (se bilaga 2). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, kvalitetskriterier uppfylls i stor utsträckning, i flera delar eller i liten utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i liten utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Nilaskolan i följande utsträckning:

Arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi

Skolinspektionen bedömer att arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi *i liten utsträckning* främjar utvecklingen av demokratisk kompetens.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del.

- Att använda strategier och metoder för att alla elever ska komma till tals i ett tillitsfullt klassrumsklimat och att göra eleverna delaktiga i valet av kontroversiella frågor.

- Att ge eleverna möjligheter att, genom arbete med kontroversiella frågor, möta andra åsikter än de egna och öva på perspektivseende.

Skolans stödjande strukturer för lärarnas hantering av kontroversiella frågor

Skolinspektionen bedömer att Nilaskolan *i flera delar* har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del.

- **Att utveckla strategier för att identifiera och hantera kontroversiella frågor vid skolan**

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-01-13 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2020:8334) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område

Arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen i biologi och samhällskunskap i årskurs 8 och 9 behandlar kontroversiella frågor på ett sätt som främjar utveckling av demokratisk kompetens.

I detta ingår att lärarnen arbetar för ett tillitsfullt klassrumsklimat. Läraren använder olika strategier för att hantera laddade frågor i undervisningen så att alla elever får möta och pröva olika argument. Läraren gör eleverna delaktiga genom att fånga upp vilka frågor som kan vara kontroversiella och viktiga för eleverna. I undervisningen kring laddade frågor ingår att eleverna får granska andras ställningstaganden kritiskt, analysera frågor utifrån flera perspektiv och själva ta ställning. I detta ingår också att undervisningen rymmer språkutvecklande moment.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi *i liten utsträckning* främjar utvecklingen av demokratisk kompetens.

Motivering

Få strategier och metoder används i undervisningen för att skapa ett tillitsfullt klassrumsklimat

Granskningen visar att lärarna i samhällskunskap och biologi har inslag i undervisningen där elever diskuterar kontroversiella frågor. Däremot använder inte alla lärare övningar och strategier för att uppmuntra alla elever att uttrycka sig. I intervjuerna med såväl lärare som elever framkommer att det är svårt att genomföra diskussioner i helklass där många elever ges möjlighet att delta. Både lärare och elever beskriver att det generellt endast är ett fåtal elever som vågar ta ordet under samtal i helklass och att majoriteten av diskussionstillfällena således äger rum i mindre grupper. Även om lärarna och eleverna berättar om såväl förberedda som mer spontana diskussioner i undervisningen runt ämnen som bensinpriser, politik, fosterdiagnosticering, abort och jämställdhetsfrågor uppger de samtidigt att det inom vissa ämnesområden inte finns så mycket att diskutera, utan att det främst handlar om att lära sig grundläggande fakta. Eleverna beskriver

att ett vanligt arbetssätt är att de får en färdig fråga att arbeta med i par eller mindre grupper som de sedan presenterar resultatet av för klassen.

Såväl elever som lärare uppger att lärarna är öppna för spontana diskussioner, exempelvis i samband med att klassen tar del av veckovisa nyhetsinslag. Av intervjuerna framgår dock att dessa tillfällen markant skiljer sig åt mellan klasserna och lärarna. Enligt både lärare och elever blir många spontana diskussioner främst ett samtal mellan elever och lärare, där lärarna ger kunskap till eleverna, snarare än mellan eleverna. Elever säger också att en del diskussioner blir kortvariga eftersom lärarna skyndar vidare för att hinna med andra arbetsmoment, vilket lärare också bekräftar.

Flera av de intervjuade eleverna uppger att de förvisso känner sig trygga med att uttrycka sina åsikter, men säger samtidigt att andra elever förmodligen inte är lika bekväma i samtalen och därför undviker att delta. Visserligen framkommer i intervjuerna exempel på metoder som lärarna använder för att få fler elever att komma till tals, men intervjuerna visar att det endast sker sporadiskt. Bland annat låter lärare ibland eleverna enskilt skriva ner sina tankar innan en fråga tas upp i ett större sammanhang, fördelar ordet riktat för att bjuda in mindre aktiva elever eller ställer följdfrågor för att öka aktiviteten hos eleverna. Enligt eleverna och den intervjuade skolpersonalen förekommer generella trygghetsskapande övningar främst i årskurs 7 när eleverna är nya i högstadiet och vid varje läsårsstart. Lärare beskriver även att temadagar och värderingsövningar har genomförts i syfte att öka tryggheten, men uppger samtidigt att det inte har medfört tillfredsställande resultat i alla klasser. Av intervjuerna framgår att varken lärare eller elever upplever några större skillnader mellan könen när det rör sig om att diskutera frågor som kan bli kontroversiella, även om flera av de intervjuade beskriver att pojkarna är mer aktiva i diskussionerna och att flickor i högre grad utgör de tystlåtna eleverna. Flertalet elever upplever dessutom att det råder en stark konsensus i klasserna, särskilt bland pojkarna, och att de sällan tycker olika i frågor som kan bli kontroversiella.

Både lärarna och eleverna berättar att det förekommer en del skrivuppgifter i samhällskunskap och biologi där eleverna får argumentera för sin sak. Samhällskunskapslärarna beskriver att eleverna får skriva debattartiklar i samverkan med svenskämnet utifrån givna ämnen, alltifrån skolmat till djurförsök. Lärarna uppger att de har sammanställt en lista över tänkbara ämnen som de redigerar över tid, bland annat genom att undvika ämnen som de märker att elever kan bli kränkta av.

Frågor som är laddade för eleverna används inte i undervisningen

Granskningen visar att undervisningen i biologi och samhällskunskap sällan ger eleverna tillfällen att öva på att samtala om frågor från deras vardag, som kan bli laddade. Lärarna berättar i intervjuer att de kan fånga upp frågor som kan bli

kontroversiella i klassrummet eller i korridorerna utifrån det dagliga mötet med eleverna och att de därutöver kan få reda på intressen utifrån svar i enkäter. Enligt lärarna i samhällskunskap finns också en möjlighet för eleverna att bli delaktiga i valet av frågor under veckans nyhetsinslag. Även om lärarna visar viss förståelse för vilka frågor som kan vara viktiga för eleverna på skolan framkommer dock få exempel på att denna kunskap har tagits in i undervisningen. Eleverna i årskurs 9 berättar att det kan uppstå spänningar framförallt kring sådant som rör jämställdhet, genus och sexualitet. Dessa spänningar har också uppmärksammats av personal och skolledning, men några försök att föra in frågorna i undervisningen framkommer inte i intervjuerna. Däremot uppger lärarna att det negativa språkbruket har blivit en prioriterad fråga på skolan, som man har diskuterat mycket inom respektive arbetslag. Av intervjuerna framgår att skolan har tagit ett krafttag om språkbruket och lagt fram nya ordningsregler, som eleverna till viss del har fått vara delaktiga i att ta fram.

Kritiskt tänkande och perspektivseende

Undervisningen ger eleverna sällan möjligheter att granska andras argument

Granskningen visar att undervisningen i samhällskunskap och biologi ger eleverna få möjligheter att öva sig i att kritiskt granska påståenden och argument i arbetet med kontroversiella frågor. Eleverna och lärarna ger vidare vissa exempel på hur elever får *möta* olika perspektiv på frågor som kan bli kontroversiella. Däremot ges få exempel på hur eleverna får *pröva* andra perspektiv, till exempel genom att anta åsikter som tilldelas dem eller att läsa texter kritiskt. Av intervjuerna framgår att det skiljer sig åt mellan ämnena och lärarna hur pass förekommande det är att eleverna får träna sig i att ta ställning i en fråga. För att låta eleverna träna på att anta andra perspektiv berättar lärare i samhällskunskap att de bland annat ger eleverna påståenden som eleverna får diskutera runt eller uppgifter där eleverna ska ta fram fördelar och nackdelar inom olika områden, såsom att höja eller sänka bensinpriserna. I biologin sker dessa typer av övningar mer sällan. Enligt lärarna i biologi är ämnesområdena mer kopplade till fakta än åsikter och det blir därför svårt att föra diskussioner. Samtidigt berättar biologilärarna att de tidigare har använt sig av ett par metoder där eleverna blev tilldelade en bestämd åsikt. Trots att lärarna beskriver att övningarna hade sina förtjänster är de osäkra på varför dessa övningar inte har upprepats. Eftersom det ofta råder konsensus i klasserna beskriver lärare i både biologi och samhällskunskap att de ibland behöver gå in i diskussioner med rollen som ”djävulens advokat”, för att få elever att se på frågor ur andra perspektiv och utmana dem i sina ståndpunkter.

I intervjuerna framkommer att lärarna ger eleverna vissa möjligheter att reflektera över tillförlitligheten i källor generellt. Däremot har eleverna inte fått öva sig i att källkritiskt granska påståenden och ställningstaganden i samband med att de har arbetat med kontroversiella frågor. Enligt lärare i samhällskunskap och biologi uppmanar de eleverna att kontrollera sina källor med etablerad media och att

uppge varför en källa är pålitlig. Eleverna bekräftar till viss del detta arbete, men av intervjuerna framgår att det är mer förekommande i samhällskunskapsämnet än i biologi. Eleverna i årskurs 9 berättar dock att det är först nu i samband med de nationella proven i ämnet som det källkritiska arbetet har fått ett ökat fokus i biologiundervisningen. Enligt eleverna kan en orsak vara att de i biologi ofta arbetar utifrån läroboken och att det därför faller sig naturligt att boken blir den enda källan.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Att använda strategier och metoder för att alla elever ska komma till tals i ett tillitsfullt klassrumsklimat och att göra eleverna delaktiga i valet av kontroversiella frågor.

Skolans demokratiuppdrag innebär att undervisningen ska främja ett öppet samtalsklimat där olika åsikter kan mötas, prövas och bemötas.[1] För att alla elever ska ges möjlighet att göra aktiva ställningstaganden kring frågor som kan väcka starka känslor och skapa spänningar behöver samtal föras under trygga och ordnade former. I avsikt att avgöra vilka frågor som ska prioriteras i undervisningen, och vilka arbetssätt som är adekvata, behöver läraren väga in elevernas kunskap och de värderingar och de erfarenheter de har med sig in i klassrummet.[2]

Granskningen visar att lärarna använder få metoder som syftar till att alla elever ska komma till tals i lärarledda samtal och att eleverna efterfrågar bättre samtalsklimat i undervisningen. Genom att aktivt arbeta för ett tillitsfullt klassrumsklimat kan lärare öka elevernas delaktighet i undervisningen, och åstadkomma en ämnesundervisning som i högre utsträckning rymmer frågor som är angelägna för eleverna. I detta är det av betydelse att lärarna söker likvärdiga förhållningssätt så att arbetssätt avgörs av elevgruppens behov, inte vilken lärare som undervisar. Genom att ta reda på vilka frågor som är viktiga för eleverna kan lärarna ge elever verktyg som möjliggör att sakligt ta ställning och bemöta ställningstaganden kring de kontroversiella frågor som förekommer i elevernas vardag samt reflektioner som uppkommer i undervisningen.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn verkar för ett utvecklingsarbete som syftar till att lärarna skapar ett mer tillitsfullt klassrumsklimat på skolan där eleverna i större utsträckning görs delaktiga i

---

[1] Förordning (SKOLFS 2010:37). 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmänsklighet

[2] Att undervisa om kontroversiella frågor, Europarådet (2016).

undervisningen. I detta kan arbetet med kontroversiella frågor i högre grad utgå från vad som är angeläget för eleverna.

- **Att ge eleverna möjligheter att, genom arbete med kontroversiella frågor, möta andra åsikter än de egna och öva på perspektivseende.**

Enligt läroplanen är ett av skolans mål att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Eleverna ska också kunna leva sig in i och förstå andra människors situation.[3] Att kritiskt granska kontroversiella frågor inkluderar färdigheter som att kunna analysera, reflektera, dra slutsatser, värdera och ifrågasätta. För att åstadkomma detta behöver lärare ge eleverna möjligheter att träna sitt kritiska tänkande genom att inse konsekvenserna av olika alternativ.[4]

Granskningen visar att eleverna arbetat generellt med källkritik i biologi och samhällskunskap. Däremot framkommer det att eleverna endast sporadiskt har fått tillfälle att granska argument, källor och tillämpa olika perspektiv på frågor som kan vara kontroversiella. Att ge eleverna möjligheter att möta andra åsikter än den egna gruppens kan vara särskilt angeläget i grupper där det råder relativt bred konsensus. Genom att låta eleverna analysera kontroversiella frågor utifrån flera olika perspektiv kan elevernas förståelse för andras synsätt främjas. Även elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden och att agera ansvarsfullt mot sig själva och andra kan därmed stärkas.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn verkar för att lärarna utvecklar arbetet med perspektivseende i undervisning med kontroversiella frågor.

Skolans stödjande strukturer för lärarnas hantering av kontroversiella frågor

Här bedöms i vilken utsträckning skolan har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

I detta ingår att skolan har ett aktivt och systematiskt värdegrundsarbete som rymmer laddade och känsliga frågor. Skolledningen har kunskap om kontroversiella frågor på skolan och i omvärlden, vilket inkluderar beredskap för frågor som kan komma att bli aktuella att hantera. Skolledningen har också en

[3] Förordning (SKOLFS 2010:37). 2. Övergripande mål och riktlinjer, normer och värden
[4] Att undervisa om kontroversiella frågor, Europarådet (2016), Svåra frågor i klassrummet, Forum för levande historia (2020), Förordning (SKOLFS 2010:37) 1 Skolans värdegrund och uppdrag. Skolans uppdrag.

god bild av hur lärarna arbetar inom området och vilket behov av stöd som kan finnas. I detta ingår att skolan har ett gemensamt förhållningssätt kring hur laddade frågor bör hanteras i undervisningen. Det ingår också att lärarna har möjlighet till gemensam reflektion kring undervisningen och kollegialt lärande eller annan kompetensutveckling vid behov.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Nilaskolan *i flera delar* har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

Motivering

Prioritering på skolövergripande nivå

Kontroversiella frågor fångas delvis upp i skolans övergripande värdegrundsarbete

Granskningen visar att Nilaskolans värdegrundsarbete till viss del fångar upp frågor som eleverna upplever är kontroversiella och att de förs in i undervisningen. Det saknas dock ett gemensamt förhållningssätt kring arbetet med kontroversiella frågor samt en beredskap för vilka frågor som kan bli aktuella framöver. Av samtliga intervjuer samt inskickad dokumentation framgår att skolan regelbundet genomför temadagar. Innehållet för temadagarna beslutas av skolans elevhälsoteam och många av insatserna som genomförs är behovsstyrda. Exempelvis berättar elever och personal om en studiedag ett par veckor tillbaka kring ett arbete om destruktiva relationer med både värderingsövningar och diskussionsuppgifter. Enligt personal på skolan var detta en insats efter att man hade upplevt att vissa pojkar på skolan uppvisade en dominant attityd gentemot flickor. I samband med ett arbete i svenska på temat sex och samlevnad bjöds också en teatergrupp in till skolan som uppförde en pjäs med tillhörande diskussioner. Ytterligare exempel som ges av personal är att polisen har bjudits in för att informera om hanteringen av sociala medier samt att eleverna har fått ta del av en digital föreläsning på temat sexuella övergrepp. Lärare berättar även att skolan planerar för en temadag i avsikt att vidare åtgärda språkbruket som råder på skolan.

Samtidigt framgår det av lärarintervjuerna att skolan saknar ett gemensamt förhållningssätt för hur lärare ska hantera kontroversiella frågor i undervisningen. Detta visar sig främst genom att arbetet som bedrivs på skolan har fokus på åtgärdande insatser. Det framkommer också att frågor som är kontroversiella på skolan bemöts och hanteras olika i lärarnas undervisning. Även om lärarna uppger att de agerar när en fråga blir aktuell, och nämner som exempel det prioriterade arbetet med språkbruket, finns det enligt lärare ingen tydlig beredskap för frågor som kan komma att bli kontroversiella. Viss personal önskar dock att skolan ska bli bättre på att agera proaktivt i stället för att främst vara reaktiv. I intervjuerna med

lärare och annan skolpersonal ges flera exempel på metoder och strukturer som används för att identifiera vilka frågor som är viktiga för eleverna, bland annat trivselenkäter, rådsverksamheter och utvecklingssamtal. Samtidigt säger vissa lärare att dessa former sällan fångar upp frågor som kan bli kontroversiella, bortsett från när det direkt rör trygghet och trivsel. I intervjuer framkommer visserligen att frågor om mobbning och kränkning har lyfts i elevrådet, där också rektor och kurator deltar, men att diskussionerna i detta forum sällan blir fördjupade. Avseende klassråden ger elever en blandad bild där en del upplever att stämningen kan bli laddad kring frågor om exempelvis skolmaten medan andra uppger att råden mest behandlar praktiska frågor som sällan leder till några diskussioner. Enligt såväl lärare som elever har de bara haft enstaka klassråd detta läsår, trots att det enligt lärare borde vara månadsvis. Dock beskriver personalen att de är lyhörda i det dagliga mötet med eleverna och att elever kan söka upp personal direkt för att diskutera frågor även utanför lektionstid.

Vägledning och stöd samt gemensam utveckling av undervisningen

Möjligheter till samarbete och stöd finns, även om kontroversiella frågor sällan är i fokus

Granskningen visar att lärarna på skolan har förutsättningar för att samarbeta med varandra och få stöd av elevhälsa och skolledning i arbetet med värdegrundsfrågor, men det framkommer få exempel på att samverkan har skett kring frågor som kan vara kontroversiella. Personalen på skolan beskriver att respektive arbetslag upprättar ett systematiskt kvalitetsarbete utifrån prioriterade mål, som trygghet, studiemiljö och språk, i vilket exempelvis resultaten från trivselenkäterna redovisas. Utifrån detta kan arbetslagen ta del av varandras arbete för att få stöd eller tips i sitt utvecklingsarbete. Enligt rektorn är det även ett sätt för henne att få insyn i undervisningen riktad till varje årskurs. Av intervjuerna med lärarna framgår att de visserligen inte har sett ett behov av stöd kring arbetet med frågor som kan bli laddade, men att de säkert skulle få stöttning från skolledningen om ett behov uppstår.

I flera intervjuer framkommer att kurator har varit delaktig i undervisningen med eleverna, bland annat i diskussioner kring moral och etik. Dessutom berättar personalen på skolan att även fritidsledare och skolsköterska har nyttjats i värdegrundsrelaterade frågor. Exempelvis beskriver personalen att fritidsledaren har involverats i arbetet med sex och samlevnad genom att hålla i kill- och tjejgrupper, men att hen även för spontana diskussioner med eleverna i det dagliga mötet.

I intervjuer med rektor, lärare och annan skolpersonal framkommer att skolan inte i närtid genomfört kompetensutveckling kring att hantera olika frågor som kan bli kontroversiella i undervisningen. Enligt lärarna i samhällskunskap har det varit sparsamt med ämnesspecifik fortbildning generellt. Bland annat efterlyser de en

fortbildning inom källkritik och kring minoriteter, eftersom det finns elever med samisk bakgrund på skolan.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Att utveckla strategier för att identifiera och hantera kontroversiella frågor vid skolan.

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet ledas och samordnas av rektorn, som särskilt ska verka för att utbildningen utvecklas.[5] Ur skolledarperspektiv innebär ett aktivt arbete med kontroversiella frågor att personalen engageras. I detta bör såväl läroplanens innehåll som skolans kultur och en koppling till samhället i stort ingå. För elever innebär ett sådant arbete ökade möjligheter att utveckla demokratisk kompetens, bland annat genom att delta i diskussioner som kan äga rum i klassrum och elevråd.[6]

Granskningen visar att skolledningen inte har samtalat med skolans lärare om vilka värdegrundsrelaterade frågor som kan vara viktiga att hantera i undervisningen. Genom att undersöka aktuella ämnesområden som kan vara viktiga för eleverna på skolan, kan skolans personal samlas kring vilka frågor som bör prioriteras. I detta bör även eleverna vara delaktiga. Genom att samtala om hur värdegrundsrelaterade frågor kan användas och hanteras i undervisningen kan medvetenheten kring demokratistärkande arbete höjas hos skolans personal. Det kan också bidra till att rektor tillsammans med lärare identifierar behov av stöd och kompetensutveckling som syftar till att höja kvaliteten i undervisningen.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn verkar för att lärarna utvecklar arbetet med identifiera och hantera kontroversiella frågor i undervisningen.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Karin Lindqvist.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har Roger Persson, föredragande utredare, Ulf Pantzare, utredare och Ana-Maria Koci Spång, utredare deltagit.

---

[5] 2 kap. 9 § skollagen
[6] Hantera kontroversiella frågor, ett verktyg för skolans ledning och seniora ledare, Europarådet (2017)

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Besöket på Nilaskolan genomfördes digitalt 11-13 april 2022 av utredarna Roger Persson och Ulf Pantzare.

Nilaskolan har 112 elever i årskurserna 7-9, med två paralleller, och är belägen i Malå kommun med kommunen som huvudman. På Nilaskolan arbetar totalt fyra behöriga lärare i biologi och tre behöriga lärare i samhällskunskap.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever
- Tre gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från skolan och dels den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Frågeställning 1

I vilken utsträckning hanteras kontroversiella frågor i undervisningen i samhällskunskap och biologi i årskurs 8-9, så att det främjar utveckling av demokratisk kompetens?

Kvalitetskriterier

Förutsättningar för ett tillitsfullt klassrumsklimat
Lärarna arbetar aktivt för att främja ett öppet klassrumsklimat, så att pojkar och flickor vill och vågar yttra sig, även i kontroversiella frågor.

Kritisk tänkande och argumentation
Lärarna arbetar medvetet för att uppmuntra och utmana pojkar och flickor att kritiskt granska egna och andras ställningstaganden och grunderna för dem, även i kontroversiella frågor.

Perspektivseende och etiska ställningstaganden
Lärarna arbetar medvetet för att låta pojkar och flickor möta/pröva/analysera olika perspektiv på kontroversiella frågor och göra en bedömning, så att frågorna ges en allsidig belysning och eleverna tränas och utmanas i att se frågorna på flera nya sätt.

Frågeställning 2

I vilken utsträckning finns stödjande strukturer och andra förutsättningar som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen?

Kvalitetskriterier

Prioritering på skolövergripande nivå
Rektorn har ett strategiskt och aktivt värdegrundsarbete där arbetet med kontroversiella frågor ingår, så att skolan som helhet arbetar utifrån ett gemensamt förhållningssätt kring dessa frågor.

Vägledning och stöd
Lärarna ges vägledning, stöd och kompetensutveckling, så att de känner sig trygga och inte undviker olika kontroversiella frågor i undervisningen.

Gemensam utveckling av undervisningen
Lärarna utbyter erfarenheter och reflekterar tillsammans över utmaningar och lärdomar i undervisningen, så att deras didaktiska strategier och metoder gällande hantering av kontroversiella frågor utvecklas.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/skolans-hantering-av-vardegrundsfragor-med-fokus-pa-kontroversiella-fragor/

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1

1 kap. 4-5 §§ skollagen, 10 kap. 2 § skollagen

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan

1. Skolans värdegrund och uppdrag. Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, Saklighet och allsidighet, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag

2. Övergripande mål och riktlinjer. Normer och värden, Kunskaper, Elevernas ansvar och inflytande, Skola och hem

Kursplaner för ämnena biologi och samhällskunskap i grundskolan (förordning [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Bedömningsområde 2

1 kap. 4-5 §§ skollagen, 2 kap 10 § skollagen, 2 kap. 34 § skollagen,
4 kap. 3-5 §§, 2 kap 10 § skollagen, skollagen, 10 kap. 2 § skollagen

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan

1. Skolans värdegrund och uppdrag. Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, Saklighet och allsidighet, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag

2. Övergripande mål och riktlinjer. Normer och värden, Kunskaper, Elevernas ansvar och inflytande, Skola och hem, Rektorns ansvar

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: Att använda strategier och metoder för att alla elever ska komma till tals i ett tillitsfullt klassrumsklimat och göra eleverna delaktiga i valet av kontroversiella frågor.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2: Att ge eleverna möjligheter att, genom arbete med kontroversiella frågor, möta andra åsikter än de egna och öva på perspektivseende.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 3: Att utveckla strategier för att identifiera och hantera kontroversiella frågor vid skolan.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?